

ŞEHRE YANSIYAN MEDENİYET EDEBİYATA YANSIYAN ŞEHİR

*Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın
Eserlerinde Şehir*

MEHMET GÜNEŞ

HBCCE
inceleme

Mehmet Güneş: 1979'da Ünye'de doğdu, ortaöğrenimini Ünye İmam Hatip Lisesi'nde tamamladı. Lisans eğitimini 19 Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde (2000); Yüksek Lisans (2004) ve Doktora (2009) eğitimini Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde tamamladı. Haziran 2013'te doçent oldu. Bir süre Milli Eğitim Bakanlığında öğretmen olarak da çalışan Mehmet Güneş, Haziran 2003'ten itibaren Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. *Sosyal Meseleler Karşısında Aka Gündüz, Servet-i Fünûn'dan Cumhuriyet'e Türk Edebiyatında Manzum Hikâye, Sababattin Ali'nin Eserlerinin Kaynakları Roman, Hikâye ve Şiirlerinde Biyografik Unsurlar, İsmail Safa Mülâhazât-ı Edebiyye* (Hazırlayan) adlı kitapların yazarı olan Mehmet Güneş'in *Türkiyat Araştırmaları, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, Yeni Türk Edebiyatı, Erdem, TYB Akademi, Dergâh, Türk Edebiyatı, Granada, Turkish Studies* vb. dergilerde akademik yayınları bulunmaktadır.

ŒEHRE YANSIYAN MEDENİYET
EDEBİYATA YANSIYAN ŒEHİR

Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın
Eserlerinde Œehir

Mehmet GüneŒ

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 494

İnceleme

©Hece Yayınları

Birinci Basım

Mayıs 2018

Kapak Tasarımı

www.sarakusta.com.tr

Teknik Hazırlık

www.hece.com.tr

ISBN: 978-605-9556-87-3

Baskı

www.dumat.com.tr

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.

Konur Sokak No: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara

T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14

e-posta: hece@hece.com.tr

Sertifika No: 17672

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / 9

1. GİRİŞ / 13

1.1. Şehir Olgusunun ve Düşüncesinin Oluşumu, Gelişimi / 15

1.2. Şehir ve Medeniyet / 22

1.3. Türk Edebiyatında Şehir / 29

2. YAHYA KEMAL BEYATLI VE AHMET HAMDİ TANPINAR'IN

ESERLERİNDE ŞEHİR VE MEDENİYET / 33

2.1. Şehir ve Kimlik / 40

2.1.1. Uygarlıklar Şehri, Medeniyetler Mozaïği, "Farklı medeniyetleri

buluşturan/ dönüşen/ dönüştüren şehir": İstanbul / 41

2.1.2. Kuruluştan Yükselişe Açılan Kapı, 'Dibace Şehir': Bursa / 57

2.1.3. Bozkırda Yeşeren Medeniyet Şehri: Konya / 60

2.1.4. Beyaz Örtülere Bürünen Bir Direniş Şehri: Erzurum / 61

2.1.5. Uygarlıklar Beşîği, Uygarlıklar Adası: Ankara / 63

2.1.6. Kahramanlar ve Sanatkârlar Şehri: Maraş / 64

2.1.7. Anne Şehirden Kaybolan Şehre Üsküp / 65

2.1.8. İmparatorluk Bakiyesi Şehirler: Sofya, Filibe, Zağra, Burgaz, Karnabad / 67

2.1.9. Kadim Endülüs Medeniyetinin Şehirleri:

Kurtuba, Gırnata, Madrid, İşbiliyye/Sevilla / 69

2.1.10. Medeniyet, Kültür, Sanat ve Eğlence Hayatının Başkenti: Paris / 73

2.1.11. Modern ve Müreffeh Şehir: Londra / 79

2.2. Şehir ve Tabii Güzellik / 80

2.3. Şehir ve Güzeli Sanatlar / 96

2.3.1. Şehir ve Görsel Sanatlar / 100

2.3.2. Şehir, Mimari ve Peyzaj / 112

2.3.3. Şehir ve Musiki / 148

2.4. Şehir ve Kurumsal Yapılar / 165

2.5. Şehrin Manevi Silüetini Oluşturan İnanç Unsurları ya da Mabetler / 169
2.6. Şehir ve Manevi Önderler / 181
2.7. Şehir ve Eğlence / 189
2.8. Şehir ve Kadın / 212
2.9. Şehir ve İnsan / 216
2.9.1. Şehri İmar Edenler ya da Semte Adını Veren Şahsiyetler / 217
2.9.2. Şehre Özgü İnsan, Bir Şehrin İnsanları ya da Coğrafya-İnsan İlişkisi / 222
2.9.3. Bir Şehrin Tutkunu Olmak: Şehirle İnsan Arasında Kurulan Bağ / 241
2.10. Şehir ve Değişim / 291
2.10.1. İşgal ya da İstilalar Karşısında Şehir / 291
2.10.2. Doğal Afetler Karşısında Şehir / 300
2.10.3. Modernleşme ve Teknolojik Gelişmeler Karşısında Şehrin Mimarisi ve Silüetindeki Değişimler / 304
2.10.4. Değişen Hayat Şartları Karşısında Şehirde Kaybolan Değer ve Gelenekler / 313

SONUÇ / 319

KAYNAKÇA / 327

Kitap, Tez, Sözlük ve Ansiklopediler / 327

Makale, Madde, Deneme Yazıları ve (Yayımlanmış) Bildiriler / 335

“Kıymetli Hocam Prof. Dr. Orhan Okay’ın Aziz Hatırasına”

ÖNSÖZ

Şehir kavramı çoğu zaman medeniyet/uygarlık kavramıyla birlikte anılır; şehirleşme ve medenileşme kavramları da benzer çağrışımlara ve anlamsal örüntülere sahiptir. Şehirler geçmişten geleceğe ait oldukları medeniyetlerin maddi ve manevi değerlerini yansıtırken çoğu zaman içlerindeki abidevi eserlerle temsil edilir.

Türk edebiyatının önemli şair ve yazarlarından Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserleri, edebiyat-şehir ilişkisi bakımından oldukça zengindir. Her iki şair ve yazarın şehre bakışı, şehir ve medeniyet ilişkisini işleyiş tarzı benzerdir. Bu durum her iki şair ve yazarın sanat anlayışıyla ve kaynaklarıyla yakından ilişkilidir. Her iki şair ve yazar şehre bir sanatçı duyarlılığıyla yaklaşır ona ilişkin gözlemlerini, izlenimlerini estetik bir bakışla eserlerine yansıtırlar. Onlara göre şehirler, tıpkı sanat eserleri gibidir. Şiir gibi okunur; resim, heykel, mimari eserleri gibi seyredilir; musiki gibi dinlenir. Yine onlara göre her şehir -özellikle de tarihî dokuyla bütünleşen şehirler- bir açık hava müzesini andırır.

Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar, sadece edebî eserler yazmakla kalmaz, aynı zamanda mensup oldukları milletin sesi olurlar. Türk tarihinin kriz dönemlerinden birinde yaşayan bu iki isim, hayat tecrübeleri ve kaderin çizdiği şartlar dairesinde önemli şehirlerde yaşarlar; bu şehirleri tarih, tabiat, sosyal hayat ve güzel sanatlar dairesinde birer düşünce konusu yaparlar. Hayatlarının vazgeçilmez unsuru olan bu şehirler, zihinlerinde bir düşünce konusu hâlini alınca onlar için zaman ve mekânın dışında konuşur, kimseye aç(a)madıkları sırlarını sanki bu iki sanatçıya fısıldar. Onlar için şehir sadece içinde yaşanan fizikî ortam olmaktan çıkar, her an başka yönü keşfedilen, bu yönüyle sanatın malzemesi hâline gelen bir yapıya bürünür. Her

iki şair/yazarın metinleri dikkatle okunduğunda şehirlerin onlarla ayrı ve özel bir dille konuştuğu görülür. Her iki sanatkâr da şehirlerin tarihini kendilerine özgü bir tarih gibi yaşarlar, şehirlerin tabii güzelliğini ve sergiledikleri peyzaj imkânlarını anlatacak en iyi dili ararlar, şehre ait güzel sanatları derinden duyma imkânı bulurlar. Bu çalışma tamamlandıktan sonra şu fark edilmiştir ki iki sanatkârın metinleri adeta birbirini tamamlamakta, karşılıklı olarak soru ve cevaplar içermektedir. Sanki kader bu iki ismi aynı görevde buluşturmuş; şehirleri de onların hayatlarına şehirler adına konuşmaları için dâhil etmiştir.

Fetihten itibaren farklı devir ve nesillere mensup Türk şair ve yazarlarının eserlerine konu olan İstanbul, edebî eserle buluşmada zirve noktasını Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserlerinde bulur. Her iki şair ve yazar İstanbul'u Türk tarihi için bir merkez yapmış, diğer şehirleri onun etrafındaki macerasıyla değerlendirmiştir. Bir şehrin kendisini yazıya/esere aktaracak sanatkârı yetiştirmesi oldukça önemlidir. Bu bağlamda Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserlerine konu olan şehirlerin şanslı olduklarını belirtmek gerekir. Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserleri şu gerçeği göstermiştir: Edebiyata aksedemediği sürece bir şehrin portresi tamamlanamaz. Her iki isim bu portreyi tamamlama görevini üstlenmişler; bugün bile her okuyuşta yeni bir şeyler keşfedilen, ayrı bir haz aldırان metinler bırakmışlardır.

Türk edebiyatında Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar hakkında yapılan çalışma sayısı oldukça çoktur. Bu çalışmaların her biri birbirini tamamlamaktadır. Bu çalışmalarda bazen tekrarlara rastlansa da çoğu çalışmada özgün bir bakış açısının orijinal tespit, yorum ve değerlendirmeleri dikkati çeker. Öyle görünmektedir ki Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar hakkında daha nice özgün çalışmalar yapılacaktır. Şehir olgusuna, şehir ve medeniyet ilişkisine eserlerinde geniş yer veren, şehirlere ilişkin müstakil yazı ve kitaplar yazan Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'a ilişkin birçok çalışmada onların eserlerinde şehir-edebiyat ilişkisi, şehre bakışları değerlendirilmiştir. Ancak her iki şair/yazarın şehre bakışı, eserlerinde şehirlerin nasıl akis bulduğu bir arada/karşılaştırmalı olarak değerlendirilmediği gibi, her iki şair/yazarın eserlerinde şehrin yansımaları, şehre nasıl bir bakış yöneltildiği müstakil olarak, bir bütün halinde de değerlendirilmemiştir. Bu çalışmada her iki şair ve yazarın bütün eserleri, edebiyat ve şehir ilişkisi bağlamında incelenmekte; medeniyetin şehirlere, şehirlerin de eserlere nasıl yansıdığı değerlendirilmektedir. Her iki şair ve yazarın şehre bakışında ve eserlerinde şehri ele alışında belirgin bir fark olmadığı için çalışmada karşılaştırmadan çok benzerlikler vurgulanmaktadır.

Bu çalışmada Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kitap olarak yayımlanmış tüm eserleri edebiyat-şehir-medeniyet eksenli okumaya tâbi tutulmuştur. Çalışma yapılırken şehir ve medeniyete ilişkin kuramsal ve tarihsel eserlerden de yarar-

lanılmıştır. Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserlerindeki şehirlere ilişkin bilgiler değerlendirilirken, tarihî ve coğrafi bilgiler kaynaklarla karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Türk edebiyatında haklarında en çok çalışma yapılan şair ve yazarlar olduğu bilinen bir gerçektir. Çalışma hazırlanırken her iki sanatçı hakkında daha önce yapılan araştırmaların görülmesine/ okunmasına özen gösterilmiştir. Bununla birlikte bazı çalışmaların -özellikle makale ya da deneme formatındaki yazıların- görül(e)memiş olması da olasıdır.

Çalışmanın giriş bölümünde şehir olgusunun ve düşüncesinin oluşumuyla birlikte, şehir ve medeniyet ilişkisi açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın gövde metnini “Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Eserlerinde Şehir” bölümü oluşturmaktadır. Bu bölümde Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserlerinde “şehir ve kimlik”, “şehir ve tabii güzellik”, “şehir ve güzel sanatlar”, “şehir ve eğlence”, “şehir ve insan”, “şehir ve kadın” ilişkisinin nasıl yansıdığı değerlendirilmiştir. Yine kurumsal yapıların, mabetlerin, manevi önderlerin şehirdeki önem ve işlevinin eserlerde nasıl işlendiği de yorumlandığı gibi, doğal afetlerin, işgal ya da savaşların şehirde yaptığı değişimlerin şehirlerde nasıl bir değişime neden olduğu da değerlendirilmiştir.

“Şehre Yansıyan Medeniyet, Edebiyata Yansıyan Şehir - Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Eserlerinde Şehir” adlı bu çalışmayı yapma fikrimi ilk olarak kıymetli hocam Prof. Dr. Orhan Okay ile paylaşınca, saygıdeğer hocam da konuyu çalışmamı uygun bulmuştu. Çalışmanın planı da birlikte çizildi. Ne yazık ki çalışmayı tamamlayamadan Hoca vefat etti, çalışmanın son halini ona göstermek nasip olmadı. Bu çalışmayı tamamlayarak ona olan vefa borcumu bir nebze de olsa ödeyebildimse ne mutlu bana. Kıymetli hocama şükranlarımı sunar, huzur içinde yatmasını temenni ederim. Çalışmamın başından itibaren yardım ve desteklerini esirgemeyen, çalışmamın son halini dikkatle okuyup engin bakış ve fikirleriyle katkıda bulunan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Törenek, Prof. Dr. Murat Koç, Prof. Dr. Muhammet Gür ve Doç. Dr. Alpay Doğan Yıldız'a şükranlarımı sunarım. Çalışmamı dikkatle okuyup tavsiyelerde bulunan kıymetli arkadaşlarım Prof. Dr. Murat Kacıroğlu, Doç. Dr. Ertan Engin ve Dr. Haluk Öner'e çok teşekkür ederim. Çalışmamın yayımlanmasında sağladığı kolaylıklar dolayısıyla Hece Yayınları sahibi Ömer Faruk Ergezen'e de çok teşekkür ederim.

1. GİRİŞ

Büyük yerleşim birimi karşılığında kullanılan “şehir” kelimesi Farsça kökenlidir. Arapça’da “ay” anlamına gelen “şehir” kelimesiyle ses benzerliği olmakla birlikte, Arapça’da bu kelimenin yerleşim birimi anlamı yoktur.¹ Türkçe’de on birinci yüzyıldan itibaren halk dilinde “şar” şeklinde telaffuz edilen “şehir” kavramı karşılığında daha önce Soğdca kökenli “kent”/“kant”, kale/saray anlamlarına gelen “balık” kelimesi kullanılmıştır. Arapça’da “şehir” karşılığı ya da onunla birlikte kullanılan kelime/kavramlar “medine, belde ve mısır”dır. *Kur’an-ı Kerim*’de de “şehir” kavramıyla ilişkili ya da onu karşılayan “medine, beled/belde/bilâd, dâr/diyâr, mısır/emsâr, karye/kura” kelimeleri geçmektedir.²

Türk toplumunda, Cumhuriyet döneminden itibaren “şehir” kavramı karşılığında “kent” kelimesinin daha sıklıkla kullanıldığı görülür. Bu iki kavram arasında bazılarının göre nüans, bazılarının göre büyük fark olsa da aslında iki kelime arasında anlamsal olarak hiçbir fark yoktur. Şehir ya da kent kelimesinin kullanılması tamamen kişisel tercih ya da ideolojik bakışla ilişkilidir. Cumhuriyet döneminde dil devrimi sonrasında “şehir” kavramı yerine “kent” kelimesi/kavramı daha çok öne çıkarılmaya çalışılsa da “şehir” kavramı kullanılmaya devam edilmiştir. Şehir kavramı çoğu zaman medeniyet kavramıyla birlikte ya da onu çağrıştıracak biçimde kullanılırken, kent kavramı ise sanayileşme, modernleşme vb. kavramları çağrıştıracak biçimde/bağlamalarda kullanılmaktadır. Bu bağlamda kadim medeniyetin taşıyıcısı, devam ettiricisi olan, mede-

¹ Asım Gültekin (2014): “Etimolojik Olarak Şehir Kelimesi”, *Şehir Üzerine Düşünceler-1*, Ed. Hasan Taşçı-Nurettin Nebati, Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları: İstanbul, s. 16.

² Mustafa Sabri Küçükbaşçı (2010): “Şehir”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 38, TDV Yayınları: İstanbul, s. 441.

niyetler mozaigi ya da sembolü olan büyük yerleşim birimlerinden “şehir”, modernleşmeyle birlikte kurulan büyük yerleşim birimlerinden ise “kent” olarak bahsedilmesi gerektiğini savunanlar olduğu, “[ş]ehir deyince eski, kent denilince yeni akla gel[diği]”³ gibi, bazen de bu kelimelerin aralarında hiçbir ayırım gözetilmeden kullanıldığı görülür. Bu bağlamda Sezai Karakoç’un eserleri dikkatle okunduğunda/incelendiğinde, onun her iki kavramı -tıpkı medeniyet ve uygarlık kavramlarında olduğu gibi- aynı çağrışımı yapacak, anlama sahip olacak şekilde kullandığı görülür.⁴

Köksal Alver’e göre şehir/kentin temeli “yapı ve hayat” olmak üzere iki kavram etrafında çözümlenebilir. “Kent ne tek başına yapılar, binalar sistemidir ne de tek başına insani/toplumsal hayatın akışıdır. Her iki unsurun birbirine geçtiği, birbirini dokuduğu, birbirine anlam kattığı ilginç bir birleşimin adıdır kent.”⁵ İnsan şehri biçimlendirdiği gibi, şehir de insanı biçimlendirmekte; şehir ona sahip olan insanların bakış açısına göre görünüm kazanırken, insanların hayata bakışı/hayat algıları içinde yaşadıkları şehre göre biçimlenebilmektedir.

Şehir her bakımdan çoğul bir yapıya/özelliğe sahiptir. Bu nedenle şehrin birbirinden farklı tanımları yapılmaktadır. Ancak her şehrin kendine özgü yapısı, şifresi vardır. Bu bağlamda Fernand Braudel’in şu açıklamaları çarpıcıdır:

“Bir kent, ister büyük olsun ister küçük, içindeki evlerin, anıtların, sokakların toplamından çok başka bir şeydir; tıpkı bunun gibi sadece bir ekonomi, ticaret, endüstri merkezi de değildir. Toplumsal ilişkilerin mekânsal izdüşümü olarak kent, dünyevi olanı kutsal olandan, çalışmayı eğlenceden, kamuya ait olanı özel olandan, erkekleri kadınlardan, aileyi ona yabancı her şeyden ayıran sınır çizgileri ağının kendi içinde kesiştiği, aynı zamanda da onun yapısını oluşturduğu bir mekân görünümüyle karşımıza çıkar. Bu niteliğiyle de, mükemmel bir şifre anahtarı sağlar bize.”⁶

Şehir; hem karmaşık hem de düzenli/teşkilatlı bir yapıya sahiptir. Karmaşıktır, çünkü ilkel halinden modern şekline mimarisıyla, nüfus yapısıyla, kültürel çeşitliliğiyle, ekonomik seviyesiyle ve daha birçok yönden tek tip

³ Hilmi Uçan (2009): “Batı Şehri ve Küresel Şehir”, *Hece (Medeniyet, Edebiyat ve Kültür Bağlamında Şehirlerin Dili Özel Sayısı)*, S. 150-151-152, Haziran-Temmuz-Ağustos 2009, s. 182.

⁴ Sezai Karakoç ile bir sohbetimiz esnasında bunun nedenini sorduğumda, her iki kelimenin kullanılmasının Türkçe adına bir zenginlik olduğunu söylemişti. Sezai Karakoç’un eserlerinde şehir ve medeniyet ilişkisi hakkında bkz. Fikri Kula (2018): *Mekâna Sinen Rub: Sezai Karakoç’un Şiir ve Hikâyelerinde Şehir ve Medeniyet*, Hece Yayınları: Ankara

⁵ Köksal Alver (2012): “Kent İmgesi”, *Kent Sosyolojisi*, Ed. Köksal Alver, Hece Yayınları: Ankara, s. 10.

⁶ Fernand Braudel vd. (2008): *Akdeniz Tarihi, Mekân, İnsanlar ve Miras*, çev. Necati Erkut-Aykut Derman, Metis Yayınları: İstanbul, s. 120.

değil, çoğul bir yapıya sahiptir. Düzenlidir, çünkü ne kadar büyük ya da çoğul bir yapıya sahip olursa olsun şehrin güvenliği, yönetimi belirli kural-lara göre işlemektedir, kendine özgü şehir mimarisi, şehir insanı ve şehir kültürü oluşmaktadır. Şehrin “aşılammış bir örgütlenme biçimi” olduğunu söyleyen Korkut Tuna’ya göre, şehirlere hâkim olan yöneticiler değişse de mührünü vuran medeniyet ya da kültür yerini yenisine/sonra gelene bıraksada “şehirdeki örgütlenme”nin yerini ondan ileri seviyede başka bir örgütlenme alamaz; sadece şehirde bazı değişimler gerçekleşir. Nitekim etkisi çok güçlü olan sanayi devrimi de şehirlerde büyük değişimlere neden olsa da şehirlerin yapısında keskin bir dönüşüm/devrim gerçekleştirememiştir. Onun yarattığı “sanayi şehirleri” de birçok yönden alışlagelen şehir düzenine göre biçimlenmiştir.⁷

1.1. Şehir Olgusunun ve Düşüncesinin Oluşumu, Gelişimi

Şehir/kent kavramının kesin çizgilerle belirlenen bir tanımı olmadığı gibi, şehirlerin nasıl ve ne zaman kurulduğuna/oluştduğuna ilişkin kesin bir bilgi de yoktur. Mumford “Görünümlerinin hepsine uyan tek bir tanım yoktur ve tek bir betimleme onun embriyonik toplumsal çekirdek halinden olgunluk evresindeki karmaşık biçimlerine, oradan da son dönemlerdeki fiziksel çözülmeye kadar geçirdiği bütün dönüşümleri karşılayamaz. Kentin kökü karanlıktadır, geçmişinin büyük bir kısmı yeniden ortaya çıkarılamayacak şekilde gömülü veya silik durumdadır ve gelecekte nasıl bir hal alacağını kestirmek son derece zordur.”⁸ derken bir şehrin geçmişine ilişkin kesin bilgiye sahip olmak kadar, gelecekte nasıl bir görünüm alacağını, şekilleneceğini tahmin etmenin de mümkün olmadığını ifade eder.

Geçmişten bugüne insanların bireysel olarak değil de toplu olarak yaşamaları birçok nedenle ilişkilendirilmekle beraber en çok, kendisini güvende hissetme, tehlikeye karşı güç birliği oluşturma amacıyla açıklanmıştır. Şehir hayatı toplu yerleşimden oluşur; köy, kasaba vb. yerleşim birimlerine göre daha kalabalık ve farklı nüfus yapısına sahiptir. Kırsaldaki yerleşim birimleri de çoğunlukla toplu yerleşim olup dıştan gelebilecek tehlikeye karşı bireyler birlikte hareket etseler de köylerde şehirlerdeki gibi kurumsal ya da teşkilatlı bir yapılanma ve yapılaşmanın olduğu söylenemez.

⁷ Korkut Tuna (2009): “Şehrin Serüveni”, *Hece (Medeniyet, Edebiyat ve Kültür Bağlamında Şehirlerin Dili Özel Sayısı)*, S. 150-151-152, Haziran-Temmuz-Ağustos 2009, s. 16.

⁸ Lewis Mumford (2007): *Tarih Boyunca Kent, Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği*, çev. Gürol Koca-Tamer Tosun, Ayrıntı Yayınları: İstanbul, s. 13.